

Ярмак В. В.

студентка 3-го курсу факультету адвокатури Національного
університету «Одеська юридична академія»

ОКРЕМІ ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ АДВОКАТУРИ НА ПЕРШИХ ЕТАПАХ ЇЇ СТАНОВЛЕННЯ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ

Адвокатура завжди була вагомим інструментом демократії. Професійна адвокатура виконує важливу функцію — захист прав і законних інтересів громадян та організацій. Адвокатура України — важливий інститут громадянського суспільства з унікальним історичним розвитком. Тому з кожним кроком становлення суспільства вона розквітає новими барвами.

Сутність адвокатської діяльності чітко визначена в Основних положеннях про роль адвокатів, прийнятих VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам у серпні 1990 року. Зазначені положення звертають увагу на необхідність забезпечення прав людини і основних свобод та ефективну можливість користуватися юридичною допомогою, здійснюваною незалежною юридичною професією. А професійні асоціації адвокатів забезпечують юридичну допомогу для всіх, хто має в ній потребу, і кооперуються з урядом та іншими інститутами для досягнення цілей правосуддя й суспільного інтересу.

Реформування адвокатури на початку 90-х років стало нагальною проблемою для законодавців, науковців, адвокатів та всього громадянського суспільства загалом. Її вирішення пролягало у розробці та прийнятті нового Закону України «Про адвокатуру». Гострими залишались проблеми, пов'язані з перебудовою законодавства всієї держави. Потрібно було знайти новий шлях і докорінно змінити правову систему, яка вже вичерпала себе.

Першим кроком було внесення змін у законодавство, що сприяло б розширенню прав адвоката і надало «почуття свободи і незалежності» інституту адвокатури взагалі.

Прийнятий у 1991 році Закон України «Про підприємництво» суттєво похитнув «безмежну владу» колегій адвокатів щодо правового обслуговування громадян. Зазначений закон надав змогу здійснення юридичної практики за ліцензією, яка видається Міністерством юстиції особам, котрі мають юридичну освіту.

27 листопада 1991 року Міністерством юстиції України та Міністерством фінансів України було розроблено Положення про порядок оплати праці адвокатів за надання юридичної допомоги громадянам у кримінальних справах. Це положення відповідно до постанови Кабінету Міністрів України визначило порядок оплати праці адвокатів за надання юридичної допомоги в кримінальних справах громадянам, звільненим органом дізнання, попереднього слідства, прокурором або судом від оплати юридичної допомоги, і у випадках, коли адвокат брав участь у дізнанні, попередньому слідстві або суді за призначенням.

Турбуючись про історичні традиції української адвокатури та користуючись правом законодавчої ініціативи, Спілка адвокатів України почала розробляти проект першого в історії нової демократичної держави України, Закону «Про адвокатуру». Першим кроком було проведення Установчого З'їзду адвокатів 1990 року. Відповідно до рішення З'їзду, правлінням Спілки адвокатів України було створено комісію, яка розпочала роботу над проектом Закону України «Про адвокатуру». Підготовлений проект Закону «Про адвокатуру» Спілка адвокатів України внесла на розгляд Верховної Ради України. Концепція Закону «Про адвокатуру» була сприйнята народними депутатами як достойний уваги крок до нової адвокатури. Незважаючи на наявність

спірних питань, міжнародна спільнота визнала проект гідним уваги, маючим всі шанси стати твердим підґрунтям для побудови демократичної адвокатури України. Спілка адвокатів України проявила ініціативу щодо включення основних положень, на яких буде побудована нова адвокатура України, відповідно до Концепції судово-правової реформи в Україні. Триваюча судово-правова реформа повинна була привести судову систему, а також всі галузі права у відповідність із соціально-економічними та політичними змінами, що відбулись у суспільстві.

Окремо слід зазначити наявність ще одного проекту Закону України «Про адвокатуру». Він був розроблений Міністерством юстиції України та майже повністю повторював радянське законодавство про адвокатуру. Найбільш гострим питанням для адвокатів була наявність в цьому проекті подальшого існування колегій адвокатів як єдиної форми адвокатських об'єднань. Саме наявність альтернативного проекту відклало майже на рік прийняття нового Закону про адвокатуру. Суперечки пролягали в площині поділу повноважень між Міністерством юстиції України, Спілкою адвокатів України та іншими установами, бажаними «відрізати собі частину пирога» під назвою адвокатура. Розуміючи перспективи затягнення прийняття нового Закону про адвокатуру, члени Спілки адвокатів вдаються до рішучих дій. Вони продовжують працювати над удосконаленням проекту Закону, ініціюють робочі зустрічі з адвокатами інших країн, освітлюють нагальні проблеми адвокатури у засобах масової інформації, залучають до цього питання демократично налаштованих народних депутатів. Підсумком такої діяльності було прийняття рішення про об'єднання двох законопроектів та на їх основі розробки єдиного проекту закону про адвокатуру.

Таким чином почалась плідна робота створеної робочої групи, до якої входили народні депутати, адвокати, діячі науки та представники Спілки адвокатів України і Міністерства юстиції.

У продовж тривалої роботи Верховної Ради України, в межах започаткування нової історії адвокатури — 19 грудня 1992 р., після третього читання, було нарешті прийнято Закон України «Про адвокатуру».

Вступив в силу Закон України «Про адвокатуру» 1 лютого 1993 р., відкривши шлях до побудови нового, демократичного інституту адвокатури в Україні.